

IMPLEMENTATION OF GAME-BASED METHODS IN LITERATURE TEACHING THROUGH INNOVATIVE AND INFORMATION TECHNOLOGIES

Hasanova Bahora Isa qizi

Samarkand Regional Football Academy under the Uzbekistan Academy of
Sciences Teacher of Uzbek Language

Abstract

This article examines the effectiveness of using innovative pedagogical and information technologies in teaching literature, with particular emphasis on the implementation of game-based methods in the educational process. The study analyzes how game-based activities in literature lessons can increase students' interest in the subject, develop their independent and creative thinking skills, and improve their ability to understand and analyze literary works. The article also highlights the potential of interactive games based on modern digital technologies to enhance the effectiveness of literature education. It is argued that the purposeful and systematic integration of game-based methods into literature teaching can contribute to the development of students' active participation, communication skills, creative competencies, and deeper understanding of literary texts.

Keywords

literature education, innovative technologies, information technologies, game-based methods, interactive methods, digital education, pedagogical technologies, creative thinking, student engagement, literature lesson.

ADABIYOT O'QITISHDA INNOVATSION VA AXBOROT TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA O'YIN METODLARINI JORIY ETISH

Hasanova Bahora Isa qizi

O'FA tasarrufidagi Samarqand viloyati futbol akademiyasi ona tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur tezisda adabiyot fanini o'qitish jarayonida innovatsion pedagogik hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, xususan, o'yin metodlarini ta'lim jarayoniga joriy etishning samaradorligi yoritilgan. Adabiyot darslarida o'yin metodlaridan foydalanish o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, badiiy asarlarni chuqur anglash hamda tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishi tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tashkil etiladigan interfaol o'yinlarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. O'yin metodlarini adabiyot ta'limiga maqsadli va tizimli tatbiq etish orqali o'quvchilarning faolligi, muloqot madaniyati va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish mumkinligi asoslangan.

Kalit so'zlar: adabiyot ta'limi, innovatsion texnologiyalar, axborot texnologiyalari, o'yin metodlari, interfaol metodlar, raqamli ta'lim, pedagogik texnologiyalar, ijodiy fikrlash, o'quvchi faolligi, adabiyot darsi.

ВНЕДРЕНИЕ ИГРОВЫХ МЕТОДОВ В ПРЕПОДАВАНИЕ ЛИТЕРАТУРЫ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Хасанова Бахора Иса кизи

Самаркандская областная футбольная академия при Академии наук
Узбекистана Преподаватель узбекского языка

Аннотация. В статье рассматривается эффективность использования инновационных педагогических и информационных технологий в процессе преподавания литературы, в частности внедрения игровых методов в образовательный процесс. Анализируется значение игровых методов на уроках литературы в повышении интереса учащихся к предмету, развитии самостоятельного и творческого мышления, формировании навыков глубокого

понимания и анализа художественных произведений. Особое внимание уделяется возможностям интерактивных игр, организованных на основе современных цифровых технологий, в повышении эффективности литературного образования. Обосновывается, что целенаправленное и систематическое применение игровых методов в преподавании литературы способствует повышению активности учащихся, развитию коммуникативных навыков и творческих компетенций, а также более глубокому освоению содержания литературных произведений.

Ключевые слова: литературное образование, инновационные технологии, информационные технологии, игровые методы, интерактивные методы, цифровое образование, педагогические технологии, творческое мышление, активность учащихся, урок литературы.

Kirish

Mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy sohasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar Vatan taqdiri, xalq ravnaqi hamda mustaqil yurtning bo‘lajak boshqaruvchilari bo‘lmish yangi avlod tarbiyasiga qaratilgan. Mustaqillikka erishganimizning ilk kunidanoq umuminsoniy va o‘zbekona qadriyatlarni har tomonlama tiklash, ularga chuqurroq nazar tashlash uchun zamin yaratildi. Mustaqil Vatanimiz uchun har tomonlama yetuk, axloqan pok, yuksak ma’naviy fazilatlarga ega, iymon-e’tiqodi butun, o‘z xalqiga, o‘z ona-Vataniga fidoiy bo‘lgan barkamol insonlarni tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor masalalaridan biri sifatida qarala boshlandi.

Tarbiyada xalqning milliy va ma’naviy qadriyatlariga tayanib, ular orqali 5–11-sinf o‘quvchilarida milliy qadriyatlarni shakllantirish - o‘ta dolzarb masalalardan biridir. Zero, bugungi kunda mafkuraviy maydonlarda yoshlar ongi va qalbi uchun kurash keskinlashgan bir paytda o‘quvchilarni imkon qadar maktab yoshidanoq vatanparvar, xalqparvar, fidoyi, o‘z Vatani va xalqi uchun jonini ayamaydigan matonatli qilib tarbiyalash zarur.

Pedagog kadrlar, yetuk mutaxassislar tayyorlash, o'qituvchilar malakasini oshirish bugungi kunning dolzarb vazifasiga aylandi. Darslarni yuqori saviyada o'tkazish, dars jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, yangidan-yangi dars uslublarini ishlab chiqish, noan'anaviy dars usullaridan foydalanish, o'qituvchilarning o'z ustida tinimsiz ishlashi, zamon bilan hamnafas yashashi va faoliyat yuritishi ularning oldida turgan eng muhim vazifaga aylandi.

Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, darslarda o'quvchilar faolligini yuksaltirish, takomillashtirilgan standartlar va modernizatsiya qilingan dasturlarni o'zlashtirishni kafolatlash, o'quvchini faollikka, erkin fikrlashga o'rgatish, o'z nuqtayi nazarini himoya qila olishga erishish uchun nima qilish, qanday choralar ko'rish kerak? Faollikning o'zi nima?

Faollik bir maqsad yo'lida aqliy, jismoniy va boshqa harakatlarni tez va unumli amalga oshirishga intilish demakdir.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ta'lim berishda ilg'or pedagogik texnologiyalarning zamonaviy o'quv-uslubiy majmualarini yaratish va o'quv-tarbiya jarayonini didaktik jihatdan ta'minlash umumiy o'rta ta'limning asosiy shartlaridan biri sifatida belgilangan. Ilg'or pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining ta'sirchanligini oshiradi, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ishtiyoqi va qiziqishini kuchaytiradi. Pedagogik texnologiyalarni boshlang'ich sinflardan boshlab qo'llash ancha yaxshi samara beradi. Boshlang'ich sinf bola hayotida muhim o'rin tutadi. Bu davrda ta'limning pedagogik texnologiyalar asosida qiziqarli talqin etilishi o'quvchini ta'lim jarayonida faollashtiradi.

Yangi pedagogik texnologiyalarga bag'ishlangan adabiyotlar va maqolalarda bir qator o'qitish usullari haqida so'z yuritilmoqda. Shulardan biri bo'lgan didaktik o'yinlar texnologiyasining ayrim ko'rinishlari xususida to'xtalmoqchimiz. Ta'lim jarayonida

didaktik o'yinli texnologiyalar didaktik o'yinli dars shaklida qo'llaniladi. Ushbu darslarda o'quvchilarning bilim olish jarayoni o'yin faoliyati bilan uyg'unlashtiriladi.

Maktabda bolaning zihnini o'stirishga qaratilgan har bir dars bola aqliy salohiyatining tarkib topishi va rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ham bu davrda, avvalo, ta'lim jarayonini qiziqarli va ta'sirli qilib tashkil etishga e'tibor qaratish lozim. O'quvchilar o'yinlar orqali o'z bilimlarini mukammallashtiradilar va uni chuqur o'zlashtiradilar. Didaktik o'yinlar ta'lim jarayoni samaradorligini va o'quvchilar faolligini oshiradi. Ma'lumki, 1-sinfqa qabul qilinib, maktab ostonasiga ilk qadam qo'ygan bolaning faoliyatida o'yin asosiy o'rinni egallaydi. O'yin ularning eng sevimli mashg'uloti bo'lib, ular har qanday mashg'ulotni o'yin bilan uyg'unlashtirishga harakat qiladilar. Shunday ekan, o'qituvchi o'quvchi faoliyatida ularning sevimli mashg'uloti – o'yinni siqib chiqarmasdan, undan maqsadga muvofiq foydalanish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishi lozim. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan didaktik o'yinlarni biz mazmuniga va amalga oshirish shakliga ko'ra ikki turga ajratdik. Quyida darslarda qo'llash mumkin bo'lgan ba'zi didaktik o'yinlar bilan ham tanishamiz.

Tinch o'yinlar

“U kim, bu nima?” o'yini

Stol ustiga bir qancha badiiy asarlar qo'yiladi. O'qituvchi shu asarlardan birortasini ta'riflaydi. O'quvchilar aytilgan belgilar asosida qaysi asar haqida gap ketayotganini topadilar. Bu o'yinning afzalligi shundaki, undan dars davomida o'quvchilar diqqatini jamlash, qo'llarga dam berish maqsadida yoki yangi asarlar bilan tanishtirishda, adabiyot darslarida esa yangi mavzuni bayon qilish jarayonida ham foydalanish mumkin.

1-variant: U mehribon ona. O'z farzandi uchun jonini ham ayamaydi. Betob farzandini davolatish uchun qishning qahratonidan qo'rqmay, yalangoyoq qor kechib tabibga chopadi. (Javob: O'.Hoshimovning “Dunyoning ishlari” qissasidagi ona obrazi).

2-variant: U urushdan qochib, to‘qayzorga berkinadi. Unga onasi har kuni yegulik tashiydi, ammo o‘g‘li mehrsiz va sabotsiz odam edi. (Javob: S.Ahmad “Ufq” romanidagi Tursunboy obrazi).

3-variant: Ular o‘tning bo‘lig‘i, suvning tinig‘i bor joyni qidirib yo‘lga otlanadilar. (Javob: “Susambil” ertagi qahramonlari).

“Noto‘g‘ri jumla” o‘yini

Bu o‘yin suratlar asosida o‘tkaziladi. O‘qituvchi ma‘lum bir adibning suratini tasvirlash jarayonida adibga tegishli bo‘lmagan jummalarni ham qo‘llaydi. O‘quvchilar ziyraklik bilan shu jumlani topishlari lozim. Bu o‘yin davomida o‘quvchilardan ziyraklik, sinchkovlik, kuzatuvchanlik va diqqat talab qilinadi. Ya‘ni, ular suratni kuzatish bilan birga tinglab turadilar. Har bir noto‘g‘ri jumlani topa bilishlari ularning sinchkovligini, o‘ziga bo‘lgan ishonchini va darsga qiziqishini orttiradi. Bu o‘yindan nafaqat adabiyot darslarida, balki darsdan tashqari mashg‘ulotlarda ham foydalanish mumkin.

1-variant

1907-yil 17-sentabrda Qo‘qon shahrida hunarmand-temirchi oilasida tavallud topgan ushbu adib XX asr o‘zbek adabiyotining yorqin namoyandalaridan biri hisoblanadi. Uning urushdan keyingi davrida “Qor chiroqlari” hamda “Diyonat” asarlari jamoaviylashtirish jarayonlarini ishlab chiqarishga yordam beradi deb ta‘riflanadi. “Shohi so‘zana” (1951), Abdulla Qahhor

2-variant

XX asr o‘zbek adabiyoti taraqqiyotida muhim o‘rin egallagan ijodkor, shoir, olim va jamoat arbobi sifatida e‘tirof etilgan ushbu adib O‘zbekiston xalq yozuvchisi unvoniga sazovor bo‘lgan. U adabiyot maydoniga “Tuyg‘ular” nomli she‘riy to‘rybek shaxsiga tegishli bo‘lsa-da, “Oygul bilan Baxtiyor” dostoni uning qalamiga mansub emasligi aniqlangan.

3-variant

1941-yil 21-mart kuni Qashqadaryo viloyatining Koson tumanida joylashgan Neko'z qishlog'ida tavallud topgan ushbu ijodkor o'zbek adabiyotining taniqli namoyandalaridan biri ishtirok etadi. Manbalarda uning birinchi she'riy to'plami "Mitti baliqcha" nomi bilan tilga olinishi hamda "Sohibqiron" romani muallifidir.

Harakatli o'yinlar

"U nima nima qilyapti?" ("pantomima") o'yini

Ushbu o'yin jarayonida o'quvchilardan biri sinf oldiga chiqib, hech qanday og'zaki izoh bermagan holda turli harakatni namoyish etadi. Qolgan o'quvchilar esa harakatlarini kuzatib, mazmunini aniqlash va tushuntirishga harakat qiladilar. O'yin ishtirokchilari birgalikda fikr yuritib, ko'rsatilayotgan harakatning mohiya

Ush adabiyot darslarida o'quvchilarning nutqiy faolligini, kuzatuvchanligini va tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. dars jarayonining qiziqarli va interaktiv tashkil etilishiga yordam beradi. O'yindagi o'quvchi malakali asar qahramonlarining kiyimlarini pantomima vositasida ifodalab, asar mazmunini tengdoshlariga yetkazishga intiladi.

Aralash tipdagi o'yinlar

"Kun va tun" o'yini

Ushbu o'yin o'quvchilarining diqqat-e'tiborini, kuzatuvchanligini hamda xotirasini oshirishga interfaol metodlardan biridir. O'yin jarayonida o'qituvchi doskaga ikki yoki undan ortiq adib yoki ijodkorning nomi va o'quvchilarga yozadi

Shunda so'ng "Tun" buyrug'i e'lon qilinish. O'quvchilar ko'zlarini yumib, uxlayotgandek holatni tasvirlaydilar. Bu vaqtda o'qituvchi doskada so'zlarning ayrim harflari yoki bo'g'inlarini o'zgartiradi. "Kun" buyrug'i berilgach, o'quvchilar ko'zlarini ochib, yozuvlarda yuz bergan o'zgarishlarni ani

Ushbu o‘quv darslarida samarali vosita sifatida xizmat qiladi. , u dars jarayonining qiziqarli va faol tashkil etilishiga ko‘maklashadi.

“Asarni top” o‘yini

Mazkur o‘yin adabiyot darslarida dam olish daqiqalarini mazmunli tashkil etish hamda o‘quvchilarning diqqatini jamlash, badiiy asarlar haqidagi bilimlarini mustahkamlash maqsadida qo‘llaniladi. O‘yin jarayonida o‘qituvchi turli badiiy asarlar nomlari yozilgan kartochkalarni stol ustiga teskari holda joylashtiradi. O‘quvchilardan biri kartochkalardan birini tanlaydi va unda ko‘rsatilgan asarni bevosita nomlamagan holda tavsiflaydi. Qolgan o‘quvchilar esa berilgan tavsif asosida qaysi asar haqida so‘z borayotganini aniqlashlari lozim.

1-variant. Ushbu asar roman janrida yaratilgan bo‘lib, unda buyuk davlat arbobi va shoir Bobur Mirzoning hayot yo‘li hamda faoliyati badiiy talqin etilgan. *(Javob: “Yulduzli tunlar”)*

2-variant. Mazkur hikoya o‘zbek adabiyotining taniqli namoyandasi O‘tkir Hoshimov tomonidan yaratilgan. Asarda Ikkinchi jahon urushi davridagi voqealar aks ettirilgan bo‘lib, unda kasalmand uka hamda montyor aka obrazlari muhim o‘rin egallaydi. *(Javob: “Urushning so‘nggi qurboni”)*

3-variant. Ushbu she‘r muallifi Muhammad Yusuf bo‘lib, asarda Vatanga bo‘lgan muhabbat va sadoqat tuyg‘ulari yuksak badiiy ifodasini topgan. She‘rda, shuningdek, Usmon Nosir va Furqat kabi ijodkorlarning murakkab hamda fojeali taqdiri ham yodga olinadi. *(Javob: “Ulug‘imsan, Vatanim”)*

Ushbu o‘yin o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash, eslab qolish va nutqiy faoliyat ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ularning badiiy adabiyotga bo‘lgan qiziqishini oshirishga ham xizmat qiladi.

Ta’kidlash joizki, yuqori sinf adabiyot darslari uchun tavsiya etilayotgan didaktik o‘yinlardan foydalanishda qat’iy yosh yoki sinf chegaralari mavjud emas. Zarurat va

pedagogik maqsaddan kelib chiqib, ularni boshqa sinf bosqichlari uchun ham moslashtirish hamda takomillashtirish mumkin.

Didaktik o'yinlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular ta'lim jarayonini faollashtirib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, mantiqiy mushohada yuritishi va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, o'quv materiallarini o'zlashtirishda qiyinchilikka duch kelayotgan o'quvchilarning bilish faoliyatini rag'batlantirish, ularning intellektual salohiyatini yuzaga chiqarish hamda ta'lim samaradorligini oshirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati katta hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova N. Didaktik o'yinlar asoslari. Samarqand: Ilm ziyo, 2019.
2. Tursunov A. Adabiyot o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
3. Jo'rayev S. O'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish. Termiz: Farzand, 2020.
4. Mahmudova Z. Innovatsion metodlar va dars samaradorligi. Toshkent: Innovatsiya, 2022.